

ОБЩО СЪБРАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА СОЦИОЛОГИЧЕСКА АСОЦИАЦИЯ

(11 декември 2019 г., София)

На 11 декември 2019 г. се състоя Общото събрание и Годишната конференция на Българската социологическа асоциация на тема „Предизвикателства пред социологията: 30 години след началото на посткомунистическата трансформация в България“. По време на събитието бе представена Визия за отговорностите на БСА през 2020 г. от председателя ѝ Румяна Стоилова, както и Отчет на УС на БСА за дейностите на асоциацията през отчетната година.

Основното послание във Визията за успеха на БСА е задълбочаването на работата и сътрудничеството с професионалните организации на журналистите, на политолозите, на икономистите. Подчертана беше необходимостта социолозите да бъдат разпознавани като силна и авторитетна професионална асоциация, до която обществото и държавата, гражданите и бизнеса се допитват за мнение и експертиза. Така социолозите ще допринасят за постигането на устойчиво и справедливо общество, в което поляризацията между крайностите се смекчава от активни и независими средни слоеве и от граждани, които търсят и разпознават социологическата експертиза.

В рамките на Годишната конференция бяха организирани две кръгли маси. Първата от тях бе на тема „Предизвикателства пред социологията – 30 години след началото на посткомунистическата трансформация“ с модератор Боян Знеполски. Дискусията бе фокусирана върху няколко основни теми. Първата от тях е в какъв обществен контекст е ситуирана социологията в България след 1989 г. Вторият аспект на дискусията бе фокусиран върху публичното въздействие на социологията и социологическите изследвания. Третата тема се отнасяше до критическата роля на социологията по отношение на проблемите в съвременното българско общество.

По време на кръглата маса в изказването си Георги Фотев акцентира върху това, че социологията е строга наука, не по подобие на математиката, а като научна дисциплина със свое изследователско поле, методология и теоретични подходи. В този смисъл, в съвременния контекст в България е необходимо да се правят дълбочинни социологически анализи, които съчетават добра теория и качествени и надеждни емпирични данни. В изказването си Милена Стефанова посочи, че в съвременния период в България политиките все по-често използват социологически изследвания за вземането на решения и за оценяване провеждането на политики, основани на научни доказателства. Иван Чалъков коментира някои от последиците от политическия прочит на резултатите от социологическите изследвания. Този прочит често пъти е изкривен и това представлява огромно предизвикателство пред съвременната социология. Друго предизвикателство, пред което е изправена съвременната социология в България, е свързано с все по-широкото използване на т.нар. големи бази данни (big data). Новите източници на информация изискват адаптиране на методологията. Изказването на Георги Медаров бе фокусирано върху публичното въздействие и публичното възприемане на социологията. Основен акцент бе поставен върху необходимостта да се прави разграничение между социален и социологически проблем. Общественото възприемане на понятието „джендър“ е пример за трудността да се удържи социологическият смисъл на едно понятие в контекста на социално поляризирано публично пространство. Друг основен акцент на изказването бе, че усещането за криза в социологията не е национално специфичен феномен. То е свързано с нарастващото недоверие в публичните институции, вкл. и недоверие в авторитета на науката.

В заключителната фаза на дискусиата бе очертана ролята на социологията като инструмент за оценка на ефективността на политиките, но също така и като рефлексивна и критически ориентирана практика спрямо цялостния общественно-политически контекст. Румяна Стоилова подчерта, че в съвременния контекст в България е необходимо да има критична маса от социолози, които работят заедно, както и да се запази етосът на съвместната работа. Друго предизвикателство пред съвременната социология в България е свързано със засилването на участието на българските учени и придаването на по-голяма видимост на тяхната работа в международен контекст.

Втората кръгла маса бе на тема „Електоралните изследвания – методологически и медийни предизвикателства“. Модераторът на дискусиата Екатерина Маркова очерта проблемите, които пораждаят засилващите се публични критики към електоралните проучвания у нас, които критики влияят негативно върху престижа на професията „социолог“. В изказването си Антоний Гълъбов обобщи проблемите, които пораждаят публичните критики към обективността на проучванията на политически теми. Тези проблеми до голяма степен отразяват фрагментацията, дълбокото разделение на българското общество и засилват антисистемния и протестния вот. Изказани бяха предложения за по-широко използване на качествените методи, на засилени извадки в електоралната социология, както и необходимостта да бъдат взети под внимание новите форми на политическо участие на гражданите.

Евелина Славкова от Социологическа агенция „Тренд“ сподели своя опит с представянето на анализи и данни от социологически проучвания в медийния контекст в България. В медийното пространство приоритетно се отразяват изследвания на политически теми. Постепенно обаче това се променя, като теми от по-широк обществен характер, свързани например с изследвания на ценностите, вярванията и пр., все по-често биват представяни и коментирани в медиите. За тази промяна значително допринасят и самите агенции, които все по-често предлагат на медиите резултати

от проучвания на по-широки социални теми.

В хода на дискусиата Александър Стоянов подчерта необходимостта от сътрудническо и активен диалог с международните изследователски агенции като Nielsen и GfK напр., както и необходимостта от по-тесно сътрудничество между социолози, статистици и политолози. Подчертано бе, че дейността на изследователските и маркетинговите агенции е кодифицирана от „Българската асоциация на професионалистите в маркетинговите изследвания и проучванията на общественото мнение“ (BAMOR), която е регулатор на тяхната дейност.

Друг участник в кръглата маса бе Цветозар Томов, в чието изказване бе акцентирано върху разграничението между демоскопските сондажи и емпиричните социологически изследвания, в които се проверяват хипотези с надежден инструментариум. В националните медии често на селективен принцип се коментират данни от социологически изследвания, без да се прави проверка на източниците или без да се вземе под внимание дизайнът на изследването. Това съществено допринася за нарастващите критични нагласи в публичното пространство към работата на социолозите.

В края на дискусиата участниците се консолидираха около мнението, че е необходимо да се спазват стандартите, които гарантират качеството на едно социологическо изследване и да се избягва порочния вариант на „медийната“ социология, в която безкритично се представят данни с неясен произход и качество.

В постер сесия бяха представени резултати от редица проекти на членове на асоциацията. Пепка Бояджиева, Румяна Стоилова и Петя Илиева-Тричкова от Института по философия и социология при БАН представиха постер на тема „Социална справедливост и джандър аспекти в ученето за възрастни“. Изследването, което представиха Андрей Нончев (УНСС), Веселин Минчев (ИИИ при БАН), Ирена Зарева (ИИИ при БАН), Венелин Бошнаков (УНСС), Мария Бакалова (УНСС), Михаела Мишева (УНСС) и Мариета Христова (УНСС), бе на тема „Завръщащите се мигранти: сегментация и стратификация на

икономическата мобилност“⁴. Елица Димитрова от ИИНЧ при БАН участва с разработка относно детерминантите на щастието в европейските общества въз основа на данните от Европейското изследване за качеството на живота (EQLS) – 2016. Мариана Драганова, Дона Пикард, Галя Колева и Емилия Ченгелова от Института по философия и социология при БАН участваха в постер сесията с изследване, фокусирано върху градското земеделие. Светлана Христова от ЮУ „Неофит Рилски“ представи постер относно „Устойчивото развитие на малките и средни градове“⁵. Сийка Ковачева, Пламен Нанов, Дарена Христовоза и Гергана Куртакова от ПУ „Паисий Хилендарски“ участваха в постер сесията с изследване относно „Жизненият опит от емиграция в социалния контекст на променяща се Европа“⁶.

Екатерина Маркова от Института по философия и социология при БАН представи резултатите от проучване на прехода от заетост към пенсиониране по данни от Изследването на здравето, остаряването и пенсионирането в Европа – SHARE, 7 вълна. Темата на постера, подготвен от Габриела Йорданова от Института по философия и социология при БАН, бе „Има ли място спортът в живота на българите на 50+? (данни от SHARE 7 вълна)“⁷. Антоанета Гетова от СУ „Св. Кл. Охридски“ участва в сесията с разработка, посветена на „Социалната трансформация и приватизацията в България: 20 години по-късно“⁸. След завършване на конференцията постер сесията беше представена и в Софийския университет, като предстои експонирането ѝ в други университети, които проявяват интерес.

Елица Димитрова

ВИЗИЯ ЗА БЪЛГАРСКАТА СОЦИОЛОГИЧЕСКА АСОЦИАЦИЯ ПРЕЗ 2020

„Експертизата в България загива“ – констатира български политически лидер¹, което буди тревога, но не можем да не се замислим за основанията. Експертизата загива по много причини и една от тях е размиването на границата между компетентността да бъдеш експерт в конкретна област на познанието и коментатор, любимец на медиите, който е готов по всяко време да изказва мнение по всяка предложена тема, без да разполага с необходимите факти, без теоретични основания, без контрол от страна на професионалните общности, чийто авторитет и престиж се рунира. Но обществото несъмнено има нужда от експертиза и Българска социологическа асоциация търси пътища за издигане на стандартите в работата на социолозите. За да отстояваме своята професионална репутация, ние разчитаме на добрата теоретична подготовка и на непрекъснатата работа за подобряване на методите на емпирично изследване, на международната свързаност, като избягваме

затвореността и придържането към остарели стандарти за правене на наука и за достигане до експертно знание.

Международната свързаност означава, да бъдем част от големите теоретични дебати за състоянието и бъдещето на съвременните общества. През 2019 г. се навършват 75 години от публикуването на *Великата трансформация*, труд, който е написан от Карл Полани през 1944 г.² Това събитие е повод *Великата трансформация* и съвременният прочит на този фундаментален труд да са тема на международен симпозиум и на специален брой на *Глобален диалог* – дигиталното списание на Международната социологическа асоциация. Важна теза в труда на Полани е, че обществото търси сигурност и защита срещу всеобхватната маркетингизация. Въпросът, който той поставя, но звучи актуално и днес, е за ролята на институциите и на съвместните усилия на либерално-демократичните общества да създават сигурност и същевременно да гарантират